

ETH DIARI

Numerò 54
Dijaus 11 de març 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

TOTA UA HÈSTA EN AUMENATGE DE CRUYFF

ETH PARTIT QU'ENFRONTÈC AR ACTUAU EQUIP DETH BARÇA QU'AMIE LOUIS VAN GAAL, TAMB GUARDIOLA ENA BANQUETA, E ETH DREAM TEAM, ACABÈC TAMB UN 2 A 0 A FAVOR DER EQUIP OFICIAU.

EN ACABAR, ER EQUIP QUE GUANHÈC ERA COPA D'EUROPA, BUSQUETS INCLUDIT, DÈC UA EMOTIVA VIRADA AR ESTADI, ENTRE APLAUDIMENTS DE TOT ER ESTADI DEM-PÈS, ES CRITS DE "JOHAN, JOHAN" E ETH CANT DER IMNE DETH BARÇA.

ETH CONGRÈS APRÒVE PER MAJORITAT QU'ENA EMISSION DER ÈURO S'UTILISEN ES QUATE LENGÜES OFICIAUS

Eth Plen deth Congrès des Deputats aprovèc per majoria absoluta ua prepausa de lei presentada peth Parlament de Catalonha sus er usatge des lengües oficiaus ena emission de bilhets e

ena encunhacion des monedes d'èuro. Era iniciatua catalana siguec aprovada per 286 vòts a favor, 2 en contra e 6 abstencions.

Eth deputat autonomic de CiU Ramon Rull, encargat de daurir eth debat, rebrembèc qu'era prepausa ei era contunhacion dera mocion que sus aguest tèma presentèc CiU en deseme de 1997, e qu'ara fin siguec aprovada. Delà d'açò, destaquèc que çò qu'auè se debatíe ei "fòrtament" ligat ara "simbologia", pr'amor que considerèc qu'era moneda "participe ena imatge exteriora d'un Estat". En aguest sentit, senhalèc que d'ençà deth sègle passat era pesseta a agut possibilitats d'èster encunhada enes lengües oficiaus der Estat, "maugrat qu'a agut ua imatge monolítica, identificada, com tot, tamb Castelha". "A viatges s'acuse ath nacionalisme de cercar diferències: un grèu error. Çò que volem tamb aguest projècte ei igualà-mos. Volem que se mos reconeishen es madeishi drets qu'an d'autes nacions, e aguest serie un petit pas", defenec. Tanben per CiU, era sua deputada Carme Gil i Miró soslinhèc que "cau mirar mès enlà dera letra" dera iniciatua que presentèc eth

Parlament catalan, e cau "entèner era volentat dera ciutadania catalana, ath margen dera desco-neishença" deth Govèrn centrau. "Ei un discors -era proposicion-d'etica política, de cultura e ideologia política que demane ua causa tan logica com entèner ar aute", higeç. Gil i Miró se demanèc s'eth Govèrn actue, laguens der ambit des reivindicacions lingüístiques, botjat pera "arrogància" o pera "ignorància", e senhalèc qu'Espanha, "que non ei rica", de çò solet que pòt presumir "laguens der orde mondiau ei d'aue era riquessa culturau de quate lengües". Per açò, considerèc eth supòrt dera Cambra com "un senhau esperançador deuant tot çò que se pòt arténher en un futur". Pet sòn cant, era deputada socialista Mercedes Aroz vedec ben era prepausa en estimar qu'ei "emparada" ena Constitucion. Atau madeish afirmèc qu'aguesta auie "ua nauta significacion" peth hèt "d'amassar es lengües e es simbèus en un supòrt com ei era moneda". "Per prumèr còp s'estien -higeç- era cooficialitat ar Estat, çò que supòse un saut qualitatiu plan important". Antoni Dalmau, companh de partit d'Aroz en Parlament catalan, assegurèc qu'aguest viatge es nacionalistes catalans volien "assolidar era realitat plurilingua ena nòsta moneda, çò qu'expresse un gran desir des ciutadans de Catalonha".

"DESCRISPAR" ERA LENGUA

Pendent era sua intervencion, eth deputat popular Jorge Trias, dempús d'anonciar qu'empararie era prepausa, defenec eth besonh de "començar a abituà-mos a descripar" es ahèrs relacionadi tamb era realitat plurilingua d'Espanha. To-

tun açò, diguec qu'actuament i a quauques "trebucs" tecnicos entà plasmar enes bilhèts (que s'emeteràn a compdar deth 2002) es lengües cooficiaus, pr'amor qu'ei eth Banc Centrau Europèu ce qui a era competència. Totun, tamb es monedes d'èuro non passe pas çò de madeish, e serà Espanha era encargada dera emission.

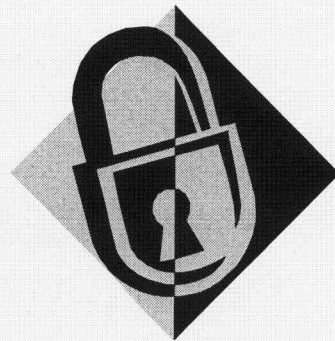
D'un aute biais, eth deputat d'Izquierda Unida, Pedro Antonio Ríos, instèc eth govèrn a méter en marcha autanlèu siguec possible era lei, perque ja se comencen a eméter monedes d'èuro. Era deputada deth Grop Mixte, Pilar Rahola, defenec era prepausa "pera sobirania deth pòble catalan" atau coma per "justícia istorica e peth concèpte de modernitat" que re-presente.

DETIENGUDES QUATE PERSONES, ENTRE ES QUAUS UN POLICIA, COMA PRESSUMPTES SEGRESTADORS DERA FARMACEUTICA D'OLÒT

ERA COHESSION DER AGENT D'OLÒT, ANTONI GUIRADO, PERMETEC ARRESTAR AS AUTI PRESSUMPTES IMPLICADI. ERA GUÀRDIA CIVIU JA SOSPIEITAUE, DES DETH MOMENT DERA LIBERACION, QU'ÈRE INVOLUCRAT QU'AUQUE VESIN DERA VICTIMA.

Sèt ans dempús deth segrestament dera farmaceutica d'Olòt, Maria Àngels Feliu, que durèc 16 mesi, quate persones an estat arrestades coma pressumpes autores d'aguest. Era Guàrdia Civi arrestèc, ena maitiada de dimèrcles, ath policia locau d'Olòt, Antoni Guirado, que cohessec es hèts e proporcionèc es donades de besonh entà detier es autes tres personas: Ramon Ullastre e era sua hemna, proprietaris dera viuenda de Sant Pere de Torelló, a on se poderie trobar eth zulo a on siguec retienguda era farmaceutica, e José Luis Paz García. Era Guàrdia Civi arrestèc en prumèr lòc ath policia locau d'Olòt, Antoni Guirado Núñez, de 41 ans. Guirado cohessec auer organistat eth segrèst de Maria Àngels Feliu amassa tamb un aute policia locau, José Zambrano, que moric hè mès d'un an. A compdar d'aguesta declaracion se poguec detier as auti pressumpes implicadi. Segontes hònts policiaus, Guirado siguec arrestat as sies deth maitin, quan acabaue eth sòn torn de trabalh coma policia locau, enes pòrtes des depenències dera Policia Locau e siguec portat tàs depenències dera Guàrdia Civi. Era possible participacion de quauquarres d'Olòt en segrèst, vesin de Maria Àngels Feliu, ja s'auie previst pes investigaires. Hònts de

Delegacion deth Govèrn en Catalonha expliquèren qu'es investigacions dera Guàrdia Civi s'emprincièren hè ues setmanes dempús de recéber d'un confident "informacions que apraiauen aguest 'trincacaps' ". Un aute des

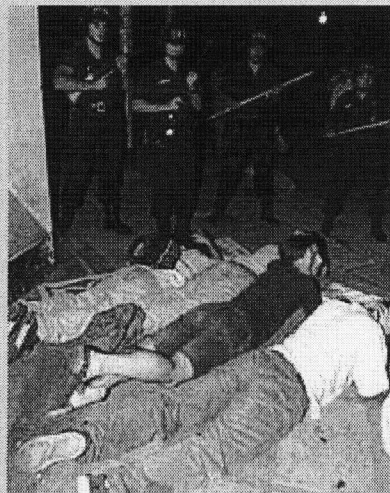

detiengudi, Ramon Ullastre, de 35 ans d'edat, considerat pes sòns vesins com un òme "agressiu" e "problematic", siguec jutjat eth passat mes de junh pera Audiència de Barcelona per possession d'un arsenau d'armes en casa. Totun, siguec absòlt perque desconeishie qu'auer municion en casa ère illegau.

Diuèrses espases e ua pistòla tamb dus canons decorauen es parets de çò de sòn, mès era sentència senhalèc qu'era nombrosa municion de foguèg, povora e balins qu'auie er acusat ère tenguda per policies locals e guàrdies civius que hègen practiques de tir en ua des sues propietats.

Eth prince Carles d'Anglatèrra ei de visita oficiau ena America deth Sud. Demorà tres dies en Argentina a on, eth president Menem e era sua hilha Zulema, que hè de prumèra dama, l'an rebut suenhosament.

En Argentina era visita deth prince Carles d'Anglatèrra a desvelhat mès d'ua critica. Es queishes s'an multiplicat pendent es sòns desplaçaments e dejà s'a arrestat a 50 personas, en tot que d'autes ueit an estat herides. Eth rebrembe dera guèrra des Malvines encara ei viu.

PLANA DE SANITAT

ETH 70% DES RETARDS ESCOLARS EI PR'AMOR DE PROBLÈMES AUDITIUS E DE VEDENÇA

Eth 70% des retards escolars que patís era mainadèra enquias cinc o sies ans son origina-di per problèmes auditius o visuaus, segontes eth doctor Jordi Coromina, otorrinolarin-gològ deth Centre Medic Tecknon. Cò que passe ei qu'ena majoritat des cassi se pòrte eth mainatge tar especialista tamb 27 mesi de retard, mès "tamb aguesti dus ans s'a perdut plan de temps d'aprentissatge". Eth retard en consultar un especialista ei degut a qu'en fòrça cassi se confon es problèmes d'audida o vedença tamb problèmes de conducta, d'agressivitat o de relacion, e eth mainatge ei enviat ara consulta d'un psicològ e aguest ei quí, dempús les envie entà un otorrino o oftalmològ. Entà Coromina era solucion ad aguesti problèmes passe pera deteccion enes mainatjons a trauèrs de pròves com ja se hè en Navarra d'ença hè dus mesi. Eth besonh d'aguest tipe de pròves augmente se s'a en compde que cinc de cada 1.000 maina-tjons an problèmes d'audicion e en un de cada 1.000 serà grèu, mès sonque en 50% des cassi i a simptòmes que permeten sabé'c.

FACTORS DE RISQUE

Es lactants tamb factors de risque de patir trastorns auditius son es qu'en moment de nèisher non despassen es 1.500 grams e es qu'an patit meningitis en sòn prumèr an de vida. A com-pdar der an e enquias sies ans, es simptòmes d'un possible problèma auditiu son eth retard en lengatge, eth nen desorientat e es otitis o constipadi repetits. Atau madeish, era causa de sordesa mès freqüenta abantes des cinc ans ei era otitis mieja serosa de mès de tres mesi de durada, ua acumulacion de mucositat ena audida per un constipat mau guarit o er augment de vegetacions. Mès aué en dia aguesta patologia, que pòt provocar ua pèrta dera audicion d'en-tre eth 30 e eth 40%, "ei facilament solucionable a trauèrs d'ua simpla operacion", segontes Coromina. D'un aute costat, era sordesa totau entre era mainadèra ei un problèma pòc fre-quent e es auanci en aguest camp son plan importants, afirmèc Coromina. Entre eri destaquen es implants coclears, qu'ei era implantacion d'un electròde ena audida mieja. Aguesta tecnica permet arribar a entèner eth 80% des paraules.

DESCURBISSEN QU'ETH CÒR DES ANOREXICS EI MÈS PETIT DETH NORMAU E BOMBÈGE A UN AUTE RITME QU'ETH DES PERSONES SANES

Expèrts en cardiologia der espitau deth Niño Jesús de Madrid an detectat qu'eth còr des malauti anorexics ei mès petit de cò qu'ei normau, en comparança tamb era edat e eth pes qu'aurie d'auer en condicions normals, e que registre un ritme de bombèg mès lent o rap-id qu'eth des pacients sans, segontes un estudi dera Fundación Española del Corazón. To-tun, es expèrts diden qu'eth hèt de qu'eth còr sigue mès petit non vò pas dèder que pèrde fòrça, encara qu'ei comprovat qu'er indèx cardiac (litres per minute e mètre quarrat) ei men-dre enes mainatges anorexics qu'enes mainatges sans dera madeisha constitucion. Ath delà, es expèrts an constatat qu'eth còr d'ua joena pacient tamb anorèxia nerviosa ei plan mens elastic qu'un de san, aumens en 50% des cassi estudiadi (er estudi siguec realisat sus 123 pa-cients tamb anorèxia nerviosa, pendent dus ans). "Cau imaginà-se eth còr coma se siguesse ua goma elastica qu'ei tostemp per dejós de cò que corresponderie ath sòn pes, ei a dèder, que se an de pesar 60 quilòs sonque ne pesen 40. Son joeni fòrça desnaurits", assolide Antonio Baño, responsable der estudi.

DISFUNCION EN RITME DE BOMBÈG

D'aute biais, es cardiològs der espitau Niño Jesús an hèt vedible que tres de cada quate pa-cients patien insuficiències polivalvulares leugères. Atau -rebremenben- ei abituau qu'es malau-ti d'anorèxia nerviosa desvolopen alteracions en ritme deth còr (apruprèt en 30% des cassi). Aguesta disfuncion pòt tornà-se en un ritme mès lent (bradicàrdia) o mès rapid deth normau (taquicàrdia). Totun açò, es expèrts avertissen qu'aguesta informacion non a d'èster alarmista, pr'amor qu'ena sua màger part son alteracions asimptomatiques que despareshen quan eth pacient s'arrecupèrre dera malautia. Era anorèxia nerviosa ei ua malautia que se caracterise pera pòur a guanhar pes e per ua vedença distorsionada deth pròpri còs, cridada "dismorfòbia". Aguest mau compòrte un "acusat e grèu" amagrimet pr'amor d'ua dieta exa-gerada per qui la patís. Era màger part des persones que la patissen son gojates adolescentes, que representen eth 90% des anorexics.

ERA DEPRESSION SERÀ EN VINT ANS ETH DUSAU PROBLÈMA DE SALUT MONDIAU, DEMPÚS DES MALAUTIES CÀRDIOVASCULARES

Era depression se convertirà, d'ací a vint ans, en dusau problèma de salut mon-diau, dempús des alteracions càrdiovascula-res, segontes es conclusions dera I Trobada Scientifica d'Expèrts en Psiquiatria, celebra-

da en Montecarlo (Monaco), ara quau assisti-ren mès de 500 psiquiatres de tot eth mon.

Actuament, segontes era OMS, ei eth quatau problèma de salut publica a nivèu mondiau. Era depression, malautia de mau diagnosti-car, afècte aué en dia 340 milions de perso-nes; en Espanha, lèu eth 20% dera poblacion patís aguesta patologia. Totun, es chifres d'incidència oficials representen sonque ua part deth numèro reau de persones que la pa-tís, pr'amor qu'ua tresau part des afectadi non va tar especialista e sonque un 10% des ma-lauti recep eth tractament apropiat tamb es dòsis de besonh e pendent eth temps que cau. Pr'amor d'açò, es especialistes defenen eth besonh de desvelopar farmacs cada viatge mès especifics qu'amendrissen ath maxim es efèctes segondaris e mielhoren era qualitat de vida deth pacient, ja qu'era depression ei ua malautia de longa durada que requerís tracta-ments perlongadi, tamb toti es inconvenients

qu'açò carrega entà qui la patís. Atau, en 70% des cassi de depression un des simptòmes relacionadi ei era ànsia, qu'en fòrça cassi se vè agreujada per us de farmacs antidepressius tamb insufisent efècte ansioli-tic. Cò de madeish passe tamb er insòmni, qu'afècte eth 90% des depressius e que fòrça viatges s'agudise tamb determinadi medica-ments entà tractar era depression.

NAU ANTIDEPRESSIU

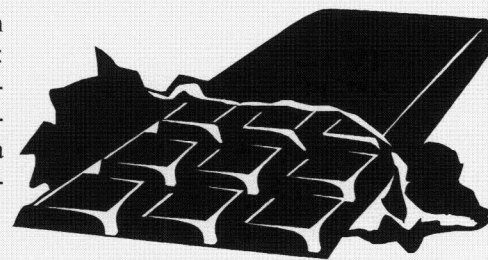
En cors dera nomentada trobada se presen-tèren es avantatges d'un nau antidepressiu d'accion duau e especifica, era mirtazapina, e estudis comparatius demostrèren qu'ei mès eficaç que d'auti farmacs e qu'actue de manèra mès rapida que d'auti antidepressius, ath delà d'èster mielhor tolerada en presentar mens efèctes segondaris. Segontes estudis re-cents, dues de cada dètz persones patís ua de-pression en bèth moment dera sua vida, pre-

botjada tant per factors extèrns com per con-dicionants genetics. Era sua incidència entre es hemnes ei dobla qu'enes òmes e era lista d'edat tamb mès risque de patí-la oscille en-tre es 25 e 35 ans, maugrat que se hèn naui estudis sus era sua incidència en mainatges e adolescents e en mès grans de 65 ans. Pen-dent era darrèra decada, ath delà, eth risque de patir ua depression s'a doblat enes païsi desvelopadi, agreujat dilhèu peth ritme de vida modèrn e er estrès. Totun açò, entre eth 60 e eth 70% des pacients responen positiua-ment as teràpies tamb antidepressius, per cò qu'era investigacion de naui farmacs mès es-pacifics e de màger tolerància ei un objectiu primordiau ena psiquiatria modèrna, perque efèctes segondaris com es trastòrs deth sòn, alteracions gastrointestinaus, ànsia o disfun-cions sexuaus provocauen en fòrça cassi era arturada deth tractament per part deth pa-cient.

ES PERSONES ADDICTES ATH CHICOLATE PATISSEN SIMPTÒMES PARIÈRS AS D'AUTES ADDICCIONS

Es 'chicoladdictes' patissen mès ànsia, culpabilitat, inquietud, frustracion e depression quan son expausadi ath chocolate que non pas es non-chicoladdictes, cò que vò dèder qu'era addiccion ath chocolate ei plan parièra ara addiccion as drògues o er alcolisme, segon-tes un informe en International Journal of Eating Disorders. Investigaires dera University of Tampere en Finlàndia e d'auti lòcs de Finlàndia e Escòcia, artenheren es sues conclusions dempús de hèr dus experiments tamb 16 addictes ath chocolate e 15 voluntaris qu'afirmèren que les agradaue eth chocolate mès que non se considerauen pas addictes. En prumèr experi-ment, toti observauen ua fòto de chocolate. Dempús d'ua estona se les daue ua sièta tamb tal-hucs de chocolatina e se les demanaue qu'ac aulorèssen, que s'imaginèssen en tot minjà-les e fin finau que les tastèssen. Monitors cardiacs mesurèren es ritmes deth còr des persones e sensors dentaus mesurèren guaire salivauen. Tanben se demanèc as participaires que res-ponessen a preguntes sus actituds e comportaments dera alimentacion, era imatge corpo-rau e era depression. Eth dusau experiment siguec virtuaument igual qu'eth prumèr, excep-tat qu'es participaires podien minjar tot cò que volguesen dera chocolatina talhucada ena sièta. Maugrat qu'era evidència fisiologica demorèc inacabada, non i auèc diferència entre es ritmes cardiacs d'andús grops, "ena presència de pistes extèrnes relacionades ath choco-late, es addictes se trobauen mès nerviosi, tamb mès ànsia e experimentauen ua màger

emocion negatiua" qu'es non-addictes. Tanben minjauen mès chocolate qu'es non-addictes: 112 grams per tamb 45. Es addictes ath choco-late manifestauen comportaments dera alimen-tacion mès aberrants e èren mès propensi a conductes bulimiques. Ath delà, es conclu-sions hèn a veir que patissen mès depressions.

Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Europa des Pirinèus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
locau num. 5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Editor e director : Joan-Ramon Colomines-Companyes.
e-mail: jrcc@apdo.com

Informatica e dessenh: Marc Colomines i Nadal.

Equip de correctors: Xavier Gutierrez.

Equip comerciau: Ramon Agulló i Teixidor.

Impression: Xerox's Document Center 220 ST d'ETH DIARI
en Vielha. Tirada: 1000 exemplars.